

Fa poc més de deu anys, l'incendi a la fàbrica Sandoz de Basilea posà en greu perill la salut del Rin i de la seva conca. Deu anys després, el Rin és un riu net, tot i que actuacions preventives haurien evitat grans inversions en la seva regeneració.

El Rin, de catàstrofe a exemple

El novembre de 1986, un incendi cremava la fàbrica de Sandoz a Basilea, la ciutat suïssa fronterera amb França i Alemanya. Tones de substàncies tòxiques caigueren al riu. Entre aquestes hi havia plaguicides, metalls i altres compostos susceptibles de causar un desastre ambiental considerable. Sortosament, diverses circumstàncies re-

l'impacte d'alguns accidents, com ara un de produït a Alemanya, que va provocar el vessament d'insecticides i mercuri i va eliminar bona part de la població de peixos fins a Rotterdam.

El 1984 una comissió internacional va intentar coordinar els esforços dispersos i el 1989 es va aprovar un pla integral, amb un pressupost de vora dos bilions de

minades durant unes setmanes.

Però que l'incendi es produís a la tardor, quan els organismes del fons del riu es troben en repòs, va evitar que hi hagués danys molt elevats a llarg termini. D'altra banda, les crescudes del riu els mesos següents van ajudar a eliminar els contaminants. Un incendi en primavera i sense tantes crescudes hauria estat nefast. Però al cap d'uns mesos ja es detectava una recolonització important.

ARXIU

Al Rin, al seu pas per Basilea, van caure en l'incendi de 1986 tones de substàncies tòxiques. Les conseqüències d'aquest vessament no van ser tan negatives com es podia haver temut.

El 1989 es va aprovar un pla integral per regenerar el Rin de vora dos bilions de pessetes pagat per tots els països de la conca.

Cosciençiació de la indústria. Que l'atzar ajudés a evitar danys majors no va treure que les indústries de la zona s'adonessin per fi del risc que feien córrer a tota la conca. Si més no, l'accident va obligar a fer anàlisis del nivell de diversos contaminants, a prendre mesures preventives i, en definitiva, a variar la mentalitat i la forma d'actuar de les empreses i de les administracions.

Els estudis fets arran de l'accident mostraven que el Rin suportava tres classes principals de contaminants: plaguicides organoclorats, bifenils policlorats o PCB i mercuri. Fins i tot s'hi detectaven nivells significatius de plaguicides prohibits des d'uns anys abans, la qual cosa demostrava l'acumulació persistent dels tòxics.

Els experts varen proposar diverses mesures, com ara afavorir la recuperació i reciclatge de residus domèstics, sistemes de depuració i més control tant a les indús-

duïren l'impacte de l'accident. Però el sinistre va actuar com a avís del risc que vivia un dels rius més bonics d'Europa.

La conca del Rin té 220.000 quilòmetres quadrats i una població de 50 milions de persones. Es tracta d'una zona molt industrialitzada i que a més viu un trànsit intens d'embarcacions. Tot plegat fa que el riu presentés des de fa anys una important degradació.

El 1970 es varen començar a prendre algunes mesures. Tanmateix, a més de l'abocament continuat de substàncies, el riu patí

pessetes sufragat per tots els països de la conca. Era la inversió obligada després de molts anys d'abandonament.

Entremig, però, hi havia hagut un fet determinant: l'incendi de la fàbrica de Sandoz. Les seves conseqüències a llarg termini, com hem dit, no foren tan negatives com es podia haver temut. Primer va afectar la població de crustacis i peixos i també molts dels insectes que contribueixen a l'equilibri ecològic de la zona. A la propera Alsàcia, les aigües subterrànies varen quedar conta-

tries com a les activitats agrícoles.

El 1990, un fet aparentment banal va demostrar que les mesures havien reeixit en part: algú va pescar un salmó. Tot i que es tractava d'un peix que havia arribat al Rin des d'un afluent, era significatiu que hagués sobreviscut. El 1993 un estudi demostrava que la contaminació del Rin havia disminuït. Hi havia menys metalls pesants —com el mercuri— i gairebé no hi havia plaguicides organoclorats. La població piscícola va augmentar progressivament i es va restablir la diversitat que el riu tenia a finals del segle passat. Aleshores, al Rin hi havia 47 espècies diferents de peixos, mentre que el 1975 només n'hi quedaven 23. Ara hi torna a haver més de 40 espècies, entre les quals hi ha el salmó i la truita. Altres espècies han recuperat els nivells anteriors a l'incendi de 1986.

Resultats tan encoratjadors permeten traçar plans més ambiciosos. Així, el programa "Salmó 2000" pretén invertir 600 milions de pessetes per afavorir el desenvolupament d'aquesta espècie en

el riu. Entre altres coses, es construiran passos perquè els salmons es puguin moure lliurement en un riu que té tantes barreres per als peixos, com ara minicentrals hidroelèctriques. També s'hi vol reintroduir l'esturió.

Un dels problemes importants el conformen ara els residus domèstics. Els experts varen anunciar que calia reduir els abocaments i ara s'esmerçaran 2.500 milions de pessetes perquè el 70% de les aigües que vagin a parar al Rin siguin depurades.

Per alguns, el Rin és avui un dels rius més nets d'Europa —si no el més net. Però d'altres investigadors alerten que els baixos nivells de contaminació química no signifiquen una bona salut biològica. L'acumulació de fosfats afavoreix l'eutrofització i les algues microscòpiques creixen de forma desmesurada. Això posa en perill la resta d'espècies.

D'altra banda, els ciutadans de Rotterdam no estan tan segurs que el Rin sigui tan net. A la ciutat holandesa es pot observar que a la desembocadura cal afrontar el problema generat per tots els

llots contaminats que el riu arrossega. Per no llençar-los al mar, les autoritats de Rotterdam han d'eliminar-los, però desitgen que el cost que això significa sigui repartit entre tots els països que contribueixen a contaminar els llots.

També hi ha qui alerta sobre les obres que durant anys s'han fet per desviar i canalitzar el riu. L'acumulació de formigó evita els intercanvis biològics naturals i dificulta la circulació de certes espècies. Hi ha qui destaca que el Rin, un cop net, podria assemblar-se més a un canal que no pas a un vertader riu.

Que les mesures hagin tingut èxit palesa que rius difícils de recuperar poden tornar a unes condicions envejables. Però això no evita de pensar que durant molts anys el Rin va estar molt maltractat i que l'accident de 1986 podia haver tingut efectes catastròfics. Una actuació diferent de les indústries hauria evitat, a més, les grans inversions que han calgut per recuperar el Rin.

Xavier Duran

El Rin té un trànsit intens d'embarcacions. La seva conca és una zona molt industrialitzada, amb una població de 50 milions de persones.